

DOCTRINA MILITARĂ ÎN CONTEXTUL TRANSFORMĂRILOR GLOBALE**Svetlana CEBOTARI, Ion XENOFONTOV***

Catedra Relații Internaționale, FRIȘPA

*Institutul Enciclopedia Moldovei, AȘM

The military doctrine is formed taking into consideration the internal and external political and economic factors, the geographic position, the real possibilities of the state, and the changes that take place on the international level, the current political and military situation in the world. The need to abandon the concept of "military doctrine" is forwarded by pro-American and pro-western way of thinking adepts, reasoning this by the fact that in the west the given term has a broader meaning, which includes all the opinions on political and territorial issues. The military and strategic aspect of the military doctrine represents the theoretical background of the military strategy that determines the states attitude (regarding the military issues) towards war, the character of the enemy's actions compared to the actions undertaken by the allies, ways of fighting on different levels, the strategic aspect of war, the logistic means. The political state of the civil society and of the army is the preparing degree of the national security interests. The confidence loss and the decrease of the defense capacity of the state may negatively influence on the socio-economic development, in some cases might even cause violence. The enactment of a new military doctrine is a legal and fair process, for the reforms that take place worldwide require not just from Republic of Moldova, but other world states as well to reevaluate and redirect the military doctrine content. Both the USA and NATO member states have determined the top priorities for their military doctrine. For Republic of Moldova, which is an independent state, the military doctrine elaboration is one of the major problems of the humanitarian policy.

Preliminarii. *Doctrina* (de la lat. *doctrina* – învățătură) *militară* se formează reieșind din ansamblul factorilor politici și economici interni și externi, din poziția geografică, posibilitățile reale ale statului. În prezent, doctrinele militare ale țărilor sunt determinate de schimbările care au loc pe arena internațională, de situația politică militară existentă pe mapamond. Esența acestor transformări rezidă în tranziția de la contradicțiile acerbe ale celor două blocuri conduse de ex-URSS și SUA la un nou model al relațiilor interstatale, ale cărei principale particularități sunt: dispariția factorului ideologic dintre Est și Vest; formarea treptată a unui spațiu comun, mondial, conform cerințelor de piață; trecerea de la lumea bipolară la sistemul de relații multipolare; ieșirea în prim-plan în politica mondială a contradicțiilor geopolitice, interetnice, interstatale și religioase. În acest context are loc o nouă apreciere a amenințărilor și a pericolelor de ordin militar, se creează noi structuri efective ale securității globale, europene și naționale. Toate acestea sunt condiționate de necesitatea reevaluării politicii militare și a principiilor de formare a forțelor militare.

Starea politică a societății civile și a armatei reflectă gradul de apărare a intereselor securității naționale. Pierderea încrederii politice și slăbirea capacității de apărare a statului pot influența negativ asupra dezvoltării socioeconomice, iar în unele cazuri pot provoca agresiuni pe o perioadă nedeterminantă. Sunt de menționat evenimentele din Orientul Apropiat: Kuweitul, lipsit de putere militară, dar bogat în resurse de gaze naturale, Irakul sărac, slăbit de războaie, dar puternic din punctul de vedere al dezvoltării industriei militare. Agresiunile Irakului împotriva Kuweitului au generat pierderi considerabile pentru popoarele ambelor state.

Doctrina militară a statului: conținutul și mecanismele de realizare. Actualmente, în procesul de elaborare a doctrinei militare apar o serie de dificultăți vizând comprehensiunea acestui concept. Principala cauză constă în faptul că nu toți cercetătorii recunosc legalitatea unei asemenea categorii. Necesitatea renunțării la conceptul de doctrină militară este înaintată de adepții gândirii proamericane și prooccidentale, motivând prin faptul că în Occident termenul respectiv este utilizat într-un sens mai larg, care include toate opiniile vizavi de problemele politico-teritoriale, de exemplu: „doctrina Truman” (*Truman Doctrine*)*, „doctrina Brejnev”**, În continuarea acestei idei se menționează că în prezent SUA nu dispune de o doctrină militară, ci de „Strategia Nord-Atlantică Militară a SUA”.

Lipsa conceptului „doctrină” în literatura de specialitate americană nu poate servi drept pretext de a nega existența acesteia. Astfel, în manualul Frascati nu figurează termenul „știință militară” [1], ceea ce nu exclude

* Potrivit „doctrinei Truman”, Greciei și Turciei li s-a acordat ajutor economic în scopul înlăturării influenței sovietice în regiune.

** Conform „doctrinei Brejnev”, statele socialiste urmau să vină în ajutor altor state socialiste amenințate de „forțe reacționare”. Despre „doctrina Brejnev” a se vedea: *Правда*, 26.09.1968; *Погружение в трясину (анатомия застоя)*: - Москва: Прогресс, 1991, с.203.

existența acestei științe, care însumează cunoștințele din domeniul militar. În Occident, conținutul termenilor militari se apropie de cel al doctrinei militare. În *Ghidul termenilor militari al Ministerului Apărării al SUA* (1986) sensul doctrinei militare este determinat ca „principiile fundamentale de care se conduc forțele armate sau elementele acestora în activitate, în scopul realizării intereselor naționale” [2].

În perioada sovietică, baza teoretico-științifică a doctrinei militare a fost elaborată sub presiunea factorului ideologic. Nu au existat cercetări în care să fie determinată într-o formă sistematizată esența și natura conceptului de doctrină. Aceasta din cauza că doctrina militară este deseori confundată cu direcția politică a statului de înarmare. Astfel, examinându-se termenul „doctrină militară”, pot fi evidențiate următoarele aspecte.

În primul rând, doctrina militară era văzută ca o categorie istorică, o atenție specială acordându-se studierii dezvoltării conținutului său la diferite etape. Drept obiecte de cercetare serveau problemele legate de dezvoltarea militară a statului și cursa pentru înarmare: scopurile politice și strategico-militare; crearea forțelor militare; pregătirea tehnică. Aceste cercetări au permis a scoate în evidență unele legități: a formula legile războiului și ale luptei armate, a aprecia dependența armatei de nivelul de dezvoltare economică. O abordare istorică însă nu permite a determina esența doctrinei militare, de aceea apare necesitatea de a o examina și ca pe o teorie științifică. În realitate, în URSS aceasta se dezvoltă începând cu anul 1920, în urma discuțiilor științifice, este formulată definiția oficială a doctrinei militare.

În al doilea rând, deseori apare întrebarea: de ce trebuie evidențiată doctrina militară drept o categorie autonomă, de sine stătătoare, în cazul când există o teorie militară și o știința militară? De remarcat, însă, că știința militară include ansamblul ideilor teoretico-militare, care pot fi nu doar diferite, dar și contradictorii. Din multitudinea opiniilor este necesar a alege cele mai eficiente, care să corespundă realităților politico-economice ale statului. De aici apare și necesitatea existenței unei doctrine militare a statului, care nu este o ramură autonomă a științei, dar include punctele de reper pentru organele de stat și instituțiile militare.

Cel de-al treilea aspect rezidă în faptul că doctrina militară se axează pe întreg sistemul cunoștințelor politico-militare și teoretico-militare și nu doar pe știința militară. În practică, ea reiese din deciziile concrete politice, din hotărârile politice și militare ale conducerii (administrației) militare. Însă, după cum demonstrează dinamica istorică, doctrinele militare nu pot fi pur și simplu proclamate sau impuse. Ele trebuie să exprime corect esența și spiritul acțiunilor militare la etapa contemporană, să fie acceptate din interior de către cadrele militare etc.

Al patrulea aspect: în doctrina militară se face distincție între abordarea politică și militar-tehnică. Unii cercetători, precum V.Petrenko, propun excluderea factorului politic din doctrină, considerând că acest rol îl are politica militară. Această idee este susținută și de D.Afinoghenov, care de asemenea susține că acest element al doctrinei este depășit [3].

Renunțând la nivel statal la ideologizarea tuturor laturilor vieții sociale, nu este binevenit ca în mediul militar să existe orientări politice și ideologice, cu atât mai mult divizarea doctrinei militare în două dimensiuni – politică și militar-tehnică. Întâi de toate, pentru că rolul principal al politicii cu referire la anumite probleme militar-tehnice este enorm și, dacă e să reieșim din viața reală, atunci se poate menționa că domeniul politicii externe, din punctul de vedere al orientării occidentale, rămâne a fi nu mai puțin ideologizat. Autorul, examinând baza politică a doctrinei militare, involuntar recunoaște existența acestora. Indiferent de opinia vizavi de doctrina politică, în societate apare necesitatea de a exprima, într-o formă sau alta, atitudinea față de aspectele politice ale problemelor legate de apărarea statului, societății. Aceasta se referă la război și la mijloacele de evitare a războiului, a conflictelor, la opiniile cu referire la amenințările de război, la scopurile politice care vizează apărarea țării. Incluzând elemente ale politicii militare, acestea își găsesc locul în doctrină, indiferent de faptul că sunt recunoscute sau nu. De asemenea, în pofida tipologiei războiului (global, local), mijloacele utilizate (de la cele rudimentare până la armele nucleare), ea va rămâne o continuare a politicii cu suport militar, indiferent de gradul de realizare a obiectivelor înaintate [4].

Cel de-al cincilea aspect se axează pe caracterul amenințărilor militare ca dimensiune a doctrinei militare. În prezent, această problemă este simplificată de seria de întrebări ce țin de identificarea actorului agresivității, scopul imixtiunii ș.a. Însă, în realitate arhitectura militară este cu mult mai dificil de prezentat. De exemplu, în anii 1920–1930 era greu de presupus cine anume ar putea ataca URSS. Autoritățile sovietice, însă, nu au scos de pe agendă problema apărării țării. Schimbări esențiale nu s-au produs nici în prezent; astfel, este dificil a identifica potențialii agresori ai SUA. La nivel prezumtiv, identificăm cauzele conflictelor armate și ale războaielor ca o consecință a ciocnirilor de interese naționale cu ale altui stat sau grup de state. Drept urmare, apare o amenințare care nu exclude utilizarea forței armate. Practica și viața reală (în special, în

perioada postrăzboi din Golful Piersic, conflictele din Iugoslavia și alte regiuni, inclusiv pe teritoriul fostei URSS) – mărturisesc că până în prezent nimeni nu a putut evita forța și arsenalul politic.

Un alt aspect al doctrinei militare rezidă în faptul că ea reflectă esența și direcțiile sale, în special atitudinea statului față de război, metodele utilizate în scopul asigurării securității, a regimului politic, a scopurilor politicii interne și externe.

Este acceptat să se considere ca definiție a doctrinei militare sistemul de idei, păreri, opinii privind evitarea războiului, construcțiile de apărare, pregătirea statului și a forțelor militare pentru apărarea țării, mijloacele de pregătire și de promovare a războaielor. Însă, în prezent, problema privind apărarea țării capătă o conotație mai largă, spre deosebire de trecutul nu prea îndepărtat, și trebuie examinată nu doar din punctul de vedere al reflectării agresiunii, în cazul în care se va declanșa, dar și reieșind din toate interesele naționale sau de stat. Sunt cunoscute situații în care țările industrial dezvoltate își apără interesele naționale prin intermediul forței militare, chiar și în lipsa amenințărilor sau agresiunilor din partea altor state. Ținându-se cont de această situație, doctrina militară a statului contemporan poate fi definită ca discurs oficial de opinii acceptate de comun acord în scopul de a evita declanșarea războiului și aplicarea forței militare, în scopul de a asigura realizarea securității naționale și internaționale.

Cel de-al șaptelea aspect presupune că doctrina militară trebuie să fie expusă într-un document special. Această idee este deseori reflectată în presă, însă în realitate devine imposibilă. După cum afirmă M.Gareev, doctrina militară trebuie să reflecte patru grupuri de documente: situația politico-militară; problemele legislative (de drept); problemele vizând utilizarea forței armate pe timp de război; problemele privind activitatea forțelor armate pe timp de pace [5].

Drept document de bază pentru primul grup este declarația politico-militară, al cărei text trebuia să fie aproape de textul *Tratatului de la Varșovia* din 1987 sau de textul *Declarației de la Roma a Consiliului NATO* din 1991. Examinarea și aprobarea unei astfel de declarații trebuie să fie efectuată de organele supreme ale statului sau ale grupului/coalității de state.

Cel de-al doilea grup de documente presupune suportul juridic: legea cu privire la apărare, legea cu privire la securitate, legea cu privire la obligațiunile militare și statutul militarilor, dar și alte probleme militar-juridice care trebuie aprobate.

Al treilea grup de documente reflectă baza utilizării forței militare pe timp de război. Aceste documente își găsesc reflectare în statutele de luptă, privind pregătirea și exercitarea operațiunilor.

Al patrulea grup reprezintă documente care reglementează viața și activitatea forțelor militare pe timp de pace: statutele militare, ordinele.

Ultimul aspect este axat pe baza metodologică a doctrinei militare și presupune existența mecanismelor de elaborare și aprobare de către organele de conducere ale statelor. Astfel, A.Kaltiukov [6], efectuând o analiză a politicii militare a statului, a formulat următoarele principii ale doctrinei militare: **Principiul priorității de forță (putere)**. Statul limitează conștient sfera socială, supunând activitatea acesteia necesităților și cerințelor de pregătire pentru război. O astfel de metodă a fost caracteristică pentru Germania fascistă, a fost utilizată în URSS, iar actualmente este întâlnită în China. Rezultatul acestei metode este cunoscut. Germania, supunând practic toată Europa, nu a rezistat în fața URSS, SUA și Marii Britanii, suferind înfrângere. URSS, care se afla în cursa înarmării, și-a periclitat economia, apărând drept o amenințare reală a unei supraputeri. În opinia lui Françoise Thom, în perioada președinției lui R.Reagan, SUA au compromis economia „Imperiului Răului”, adică a Uniunii Sovietice, singurul domeniu în care concurența este efectiv măsurabilă prin competiția declanșată în cursa înarmărilor [7]. China, spre deosebire de URSS, a sesizat neajunsurile unei astfel de politici și și-a orientat scopurile spre îmbunătățirea sferei economice.

Cel de-al doilea principiu, așa-numitul **principiul asigurării apărării**, rezidă în faptul că statul susține potențialul său militar la un nivel care garantează adversarului, în caz de agresiune, pierderi substanțiale. O astfel de abordare a formării doctrinei militare este cel mai des utilizată în condițiile actuale, când amenințarea reală a ciocnirilor militare este joasă. Însă, de acest principiu pot să se conducă doar statele care dispun de potențial militar, capabile să mobilizeze în termen scurt toate forțele în scopul asigurării cerințelor strategiei militare. **Balansarea sau limitarea suveranității** este cel de-al treilea principiu. În acest caz, statul este obligat să-și limiteze interesele naționale și activitatea în sfera apărării cu scopul de a-și redirecționa resursele maxime spre sferele prioritare ale vieții cotidiene. Prin intermediul unei astfel de abordări, politica externă, de obicei, se axează pe adversarul puternic. De acest principiu se conduc toate țările care dispun de statutul de „stat neutru” și care parțial își pierd din suveranitate.

Concepția de dezvoltare determină principalele priorități și interese ale statului în politica externă. În concepția securității sunt stipulate și amenințările posibile la adresa intereselor de stat în diverse sfere, prin intermediul mijloacelor politice, economice, militare, precum și ținându-se cont de posibilitățile care determină direcțiile politicii militare. Astfel, se formează concepția securității militare a statului, componentă principală a securității – nucleul doctrinei militare. Ministerele și departamentele, responsabile pentru securitatea militară, reieșind din obiectivele înaintate, relevă unele prevederi ale concepției securității militare, caracteristice pentru sfera de activitate a acestora. De asemenea, în procesul de formare a doctrinei militare un rol important îl au factorii materiali: potențialul militar-economic și tehnico-științific al statului, apariția noilor module și sisteme de arme și tehnici de luptă; rolul decisiv, însă, revine politicii care determină scopurile și direcțiile de dezvoltare a forțelor armate. În practică, aceste aspecte cuprind cel mai larg spectru de probleme politice, militare, tehnice, juridice, corelate cu condițiile interne și internaționale.

O influență de lungă durată asupra formării doctrinei militare au prevederile politice. Schimbarea unei sau altei abordări politice contribuie la modificarea aspectului militar-tehnic al doctrinei militare. Modificările care au loc pe arena internațională au contribuit la schimbarea conținutului și a aspectelor politice ale doctrinei militare. În prezent, se examinează posibilitățile de evitare a tensiunilor militare, se pune accentul pe micșorarea arsenalului militar al statului etc. Astfel, schimbările care au loc pe mapamond contribuie la modificarea conceptului „doctrină militară”. Accentele se pun nu pe utilizarea mijloacelor militare pentru realizarea scopurilor politice, dar pe utilizarea mijloacelor politice pentru asigurarea securității și supraviețuirii omenirii.

Elementele și particularitățile dezvoltării conținutului doctrinei politice statului. Aspectul economico-militar al doctrinei analizează asigurarea economică a necesităților militare și include: principiul tehnico-material și asigurarea financiară a construcției militare și apărării statului, atât pe timp de pace, cât și pe timp război; principiul creării și funcționării complexului militar-industrial; bazele mobilizării economice; principiul formării bugetului și a cerințelor militar-industriale; bazele economiei politice în domeniul economisirii rezervelor strategice și materiale; mecanismul de administrare a complexului militar-industrial pe timp de pace și a economiei statului [8].

Aspectul militar-strategic al doctrinei militare este baza teoretică a strategiei militare care determină atitudinea (în probleme militare) a statelor față de război; caracterul acțiunilor adversarului în raport cu aliații; modalitățile de luptă la diferit nivel; caracterul strategic al războiului; forța și mijloacele de asigurare. Cei aproximativ cincisprezece ani de război în Vietnam, zece ani în Afghanistan, acțiunile militare din Golful Piersic [9] necesită reexaminarea opiniei față de arta militară din perspectiva războiului global.

Declanșarea războiului nuclear este examinată ca o posibilitate reală. Un astfel de război, conform prevederilor strategice ale SUA, poate să înceapă drept consecință a înrăutățirii situației internaționale, în special a utilizării armei de distrugere în masă de către una dintre părțile conflictului local și în urma lansării rachetelor nucleare (utilizarea nesancționată a altor mijloace de nimicire în masă). Astfel, are loc schimbarea opiniei asupra acțiunilor strategice. Până în prezent, astfel de acțiuni erau considerate operațiuni strategice privind reflectarea agresiunii aeriene și cosmice. În cazul unor noi forme de amenințări și pericole acest sistem poate fi modificat. Actualmente, există trei forme ale acțiunilor strategice: desfășurarea strategică, inclusiv pentru lupte locale; utilizarea forțelor armate în conflicte și războaie locale; utilizarea forțelor armate în caz de război.

Soluționarea unor astfel de obiective în cazul războaielor și conflictelor locale poate fi efectuată prin intermediul forțelor și mijloacelor unei structuri militare organizate, menite să asigure aspectul militar-organizațional al doctrinei militare care examinează: problemele generale privind construcția militară; selectarea formelor organizației militare și a principiului completării armatei; structura organizată a armatei și flotei maritime; modalitățile de pregătire pentru luptă și lucrul mobilizator; potențialul real al resurselor umane în caz de război.

Transformările situației politico-militare din ultimul timp impun șefii de state să introducă modificări în construcția forțelor armate, iar drept direcții prioritare de dezvoltare a acestora pot fi evidențiate următoarele: micșorarea efectivului de personal; perfecționarea structurii și efectivului armat (a forțelor armate); dezvoltarea calitativă a tehnicii și a armei militare. Astfel, în SUA, la mijlocul anilor 1990 se prevedea micșorarea efectivului forțelor armate până la 2,5 mln. de soldați, inclusiv componente regulate – până la 1,6 mln. (în prezent cifra acestora este de 3,1 și, respectiv, 1,9 mln. de soldați). O micșorare semnificativă a avut loc și în cadrul forțelor armate ale NATO și al armatelor naționale ale acestui bloc. Se preconizează ca efectivul NATO să fie format din trei componente: forțele de reacție, principalele forțe de apărare și forțele de fortificare [10].

În doctrina militară se regăsesc diverse scenarii pentru situații specifice, se analizează tipologia războaielor și a conflictelor militare în care se implică puterea militară a statului: se relevă existența contradicțiilor dintre state și caracterul posibil de soluționare a acestora, amenințările cu caracter istoric; se evaluează situația politico-militară atât la nivel general, pe arena internațională, cât și în particular, într-o anumită regiune; se determină caracterul amenințărilor militare pentru stat; se determină posibilitățile statului de a evita și a purta războaie; se prognozează consecințele sociale, politice, economice, ecologice cauzate de războaie și conflicte militare; se determină conceptual necesitățile forțelor armate și nivelul necesar pregătirii militare a statului în scopul asigurării securității naționale și soluționării altor probleme.

Aspectul politic al doctrinei militare permite să determinăm, într-un mod obiectiv și adecvat, intențiile statului, ale forțelor politice concrete cu privire la anumite probleme de securitate internațională și națională, să determinăm caracterul și direcțiile, precum și interesele din sfera militară.

Conținutul de bază al aspectului politic al doctrinei militare reflectă elemente ca: scopurile politice, mijloacele politice, subiecții administrației politico-militare, principiile politice, situația politică în societate și armată.

Scopurile politice (atât deschise, cât și ascunse) sunt exprimate în documentele oficiale ale statului cu privire la utilizarea forței militare, fiind generate de interesele partidelor de guvernământ, ale forțelor politice, națiunilor, popoarelor. Obiectivele politice se formează în funcție de structura statală, însă ocupă un loc prioritar în doctrina militară a oricărui stat. Asupra formulării și elaborării dezideratelor politice influențează un șir de factori: situația de încordare a relațiilor politico-militare interstatale; pregătirea militară și capacitatea de luptă a armatei și forțelor maritime; responsabilitatea conducerii militare și civile a statului; nivelul de dezvoltare a științei și artei militare; potențialul politic, economic, științific, militar și cel spiritual ale forței de apărare a statului.

În profilul de intenție și interese politice ale puterii politice și militare sunt distinse scopurile de agresiune și de apărare ale doctrinei militare, care influențează direct formularea și selectarea mijloacelor militar-politice. Mijloacele politice reprezintă instrumentarul statului contemporan care permite să realizeze anumite scopuri, fără a recurge la utilizarea directă a violenței armate. Cunoștințele despre mijloacele politice nu pot fi epuizate. Acestea sunt influențate de condiții istorice concrete. De aceea, la examinarea problemelor cu privire la necorespunderea dintre scopuri și rezultate se vor analiza și mijloacele politice prin intermediul cărora au fost realizate scopurile. Clasificarea acestora poate fi efectuată în funcție de nivelurile puterii politice a statului: *nivelul superior* al puterii (acte normative, legi, acorduri, declarații, tratate politice); *nivelul inferior* al conducerii puterii și conducerii militare (activitatea practică vizând educația politico-militară a cadrelor). Desigur, scopurile și mijloacele politice nu apar și nu funcționează de sine stătător, ci sunt un mecanism politic care pune în mișcare subiecții administrației politico-militare.

Subiecții administrației politico-militare sunt persoane fizice și organe de stat cu atribuții de conducere militară. De regulă, fiecare stat dispune de structuri în domeniul militar, cărora li s-au încredințat un șir de drepturi și obligații în scopul luării și exercitării deciziilor politico-militare. Aici intră comisiile parlamentare, organele de securitate și structurile executive ale puterii politice, ministerele militare, comandamentele generale, instituțiile de cercetare științifică în sfera politico-militară a statului și a conducerii militare în domeniul armat. În literatura științifică sunt distinse principiile politice, aprobate în acte legislative, și principiile, care nu pot fi formulate din punct de vedere juridic (de exemplu, principiile gândirii noi politice). De aceea, în practica militară, înseși principiile politice pot fi încălcate, ideologizate. Principiul politic diferă de legea juridică prin aceea că el permite subiecților conducerii (administrației) politico-militare să dispună de spațiu pentru realizarea sa la timpul necesar, așa cum relațiile politico-militare sunt și ele, la rândul lor, bine formulate, iar practica legislativă nu poate să țină sub control dinamica acestora, ceea ce se răsfrânge asupra rezultatelor deciziilor luate.

Analizând principiile politice de utilizare a forței militare a statelor contemporane, reieșind din scopurile și prevederile politice, pot fi evidențiate trei tipuri ale doctrinei militare: 1) *doctrine militare agresive*, care realizează următoarele principii politice: superioritatea militară; miza pe forța militară în afacerile internaționale; posibilitatea utilizării armei nucleare și de distrugere în masă; multivectorialitatea și imprevizibilitatea violenței armate; 2) *doctrine militare „de nimicire reciprocă”*, care prevăd realizarea următoarelor principii: abținerea nucleară; paritate militar-strategică; securitatea națională în baza deținerii armei nucleare; 3) *doctrine militare de apărare*, în care prioritare sunt principiile politice, ca: refuzul de la „ imaginea dușmanului” (lipsa unui posibil adversar), asigurarea minimă cu mijloace militare; refuzul de la utilizarea armei nucleare de distrugere în masă (primul, din inițiativă proprie); multivectorialitatea forțelor egale în diferite regiuni; prioritatea apărării civile [11].

Doctrina militară a Republicii Moldova în contextul politicii externe și interne. Axându-ne pe componentele structurii doctrinei militare a statului contemporan, vom încerca să analizăm doctrina militară a Republicii Moldova (*Hotărârea Parlamentului privind Doctrina militară a Republicii Moldova*, nr.482-XIII din 6 iunie 1995). Doctrina militară a Republicii Moldova este determinată de politica externă și internă, de neutralitatea permanentă, proclamată constituțional, și poartă un caracter exclusiv, având la bază următoarele principii.

În domeniul politic, conform doctrinei, Republica Moldova va soluționa pe cale pașnică contradicțiile apărute între state și va exclude confruntări militare prin eforturile colective ale țărilor, pornind de la principiile dreptului internațional. De asemenea, va contribui la stabilirea relațiilor politice, economice și militare, excluzând lezarea suveranității și independenței statului.

În domeniul militar, se va menține capacitatea de apărare a statului la nivelul care asigură securitatea militară, întărirea măsurilor de încredere, extinderea colaborării militare reciproc avantajoase, bazate pe principiile respectării suveranității, independenței și neamestecului în treburile interne ale altor state.

Potrivit doctrinei, scopul principal al politicii militare a Republicii Moldova este asigurarea securității militare a poporului și statului, prevenirea războaielor și conflictelor armate prin mijloacele de drept internațional. Pentru atingerea acestui scop, Republica Moldova aplică un sistem de măsuri care preconizează: *la nivel global* – participarea la activitatea comunității mondiale în vederea prevenirii războaielor și conflictelor armate și soluționării pașnice a problemelor litigioase; crearea condițiilor care, în cazul unui pericol militar extern, vor asigura realizarea dreptului republicii la asistența organizațiilor internaționale; participarea activă la edificarea sistemului internațional unic de securitate colectivă; *la nivel regional* – stabilirea relațiilor prietenești bilaterale și multilaterale cu statele din regiune, care vor asigura un nivel înalt de încredere reciprocă și deschidere în domeniul militar, precum și ajutorul reciproc în cazul periclitării securității colective; *la nivel național* – crearea unui potențial militar, suficient pentru asigurarea securității militare a statului.

Realizând cursul său militar-politic, Republica Moldova nu acceptă războiul (cu excepția cazurilor de autoapărare) ca mijloc de atingere a scopurilor politice; promovează o politică externă de pace; asigură securitatea sa militară fără a prejudicia securitatea altor state și securitatea generală; nu admite folosirea teritoriului propriu pentru acțiuni agresive contra altor state și pentru dislocarea trupelor străine, cu excepția cazurilor prevăzute de acordurile internaționale privitor la dislocarea contingentelor forțelor pacificatoare. De asemenea, conform doctrinei militare, se consideră parteneri în activitățile de menținere a păcii și securității internaționale, de prevenire a conflictelor armate toate statele și organizațiile internaționale, a căror politică nu cauzează prejudicii intereselor ei și nu contravine Statutului Organizației Națiunilor Unite. Pornind de la aceasta, Republica Moldova respectă principiile inviolabilității frontierelor de stat și reglementării pașnice a litigiilor internaționale; nu consideră nici un stat drept inamic al său; nu înaintează pretenții teritoriale altor state și nu acceptă nici un fel de pretenții teritoriale față de sine; nu admite utilizarea armatei sale pentru atingerea scopurilor politice în interesul unor factori de răspundere, partide, organizații și mișcări social-politice aparte; nu va începe prima acțiuni militare.

Totodată, Republica Moldova este nevoită să țină cont de sursele potențiale existente ale pericolului militar pentru suveranitatea, independența și integritatea teritorială, inclusiv de cele ce țin de relațiile nereglementate dintre diferite state din regiune. Surse potențiale ale pericolului militar pot fi: pretenții teritoriale ale altor state; tentative de amestec în treburile interne, de destabilizare a situației politice interne din republică; prezența pe teritoriul republicii a trupelor străine; activitatea organizațiilor separatiste orientată spre violarea armată a integrității teritoriale a republicii; crearea formațiunilor militare ilegale.

Ținând cont de cele expuse, Republica Moldova își realizează dreptul inalienabil la autoapărare și își asigură securitatea militară prin toate mijloacele de care dispune. Prin urmare, consideră legal și necesar a avea Forțe Armate pentru apărarea suveranității, independenței, integrității teritoriale și a altor interese vitale ale țării dacă va deveni obiectul unei agresiuni pentru localizarea și lichidarea conflictelor armate, precum și a oricăror acte de violență militară în interiorul republicii care periclitează orânduirea ei de stat. Statul asigură crearea și optimizarea cadrului legislativ al securității militare, perfecționează mecanismul de elaborare a politicii militare, de control asupra adoptării deciziilor militar-politice, are grijă de pregătirea cetățenilor și Forțelor Armate pentru apărarea Patriei, de creșterea prestigiului serviciului militar, de asigurarea socială a militarilor. În acest context, Republica Moldova consideră drept sarcină primordială a statului activitatea pentru puritatea mediului înconjurător și, în legătură cu aceasta, acceptă numai acele tipuri de activități militare, armamente, tehnologii militare care nu pun în pericol echilibrul ecologic. Ea nu produce, nu păstrează și

nu va procura arme de nimicire în masă, de asemenea nu va admite dislocarea, tranzitarea și depozitarea pe teritoriul său a mijloacelor de nimicire în masă care aparțin altor state. Responsabilitatea pentru asigurarea securității militare a statului, perfecționarea și dezvoltarea Forțelor Armate o poartă Președintele Republicii Moldova, Parlamentul și Guvernul.

Astfel, conform doctrinei, Republica Moldova efectuează construcția militară în volum suficient pentru asigurarea securității militare a statului. Pregătirea statului pentru apărare este asigurată pe timp de pace prin crearea infrastructurii militare și a Forțelor Armate, a unui sistem stabil al administrației publice și militare, acumularea rezervelor resurselor materiale de mobilizare, precum și prin pregătirea din timp a economiei naționale pentru asigurarea necesităților populației și ale Forțelor Armate pe timp de război. Infrastructura militară a republicii, structura și efectivul Forțelor Armate, înzestrarea și pregătirea lor sunt determinate de caracterul pericolului militar posibil, nu depășesc, dar nu pot fi nici sub nivelul necesar pentru organizarea apărării eficiente a statului.

Forțele Armate se compun din Armata Națională, Trupele de Grăniceri și Trupele de Carabinieri, care au menirea să asigure securitatea militară, paza frontierei și menținerea ordinii publice. Conducerea supremă a Forțelor Armate este exercitată de Președintele Republicii Moldova, Parlament și Guvern; administrarea publică centrală de specialitate este exercitată de ministerele în ale căror structuri funcționează unitățile și instituțiile militare; conducerea militară este exercitată de Marele Stat-major al Armatei Naționale, de Departamentul Trupelor de Grăniceri și de Departamentul Trupelor de Carabinieri. Pe timp de pace, Marele Stat-major al Armatei Naționale elaborează planurile operative și de mobilizare ale Forțelor Armate, organizează pregătirea lor pentru apărarea statului, iar în cazul apariției unui pericol militar sau pe timp de război acesta se transformă în Marele Stat-major al Forțelor Armate pe lângă Comandantul Suprem al Forțelor Armate – Președintele Republicii Moldova și conduce toate unitățile militare pe parcursul organizării și desfășurării acțiunilor de apărare a țării.

Construcția Forțelor Armate se efectuează în corespundere cu următoarele principii: controlul democratic asupra sferei apărării, controlul asupra organelor de conducere militară; respectarea drepturilor și libertăților de cetățean, asigurarea protecției sociale a militarilor în corespundere cu specificul serviciului militar; centralizarea conducerii militare și conducerea unică pe baze legale; divizarea atribuțiilor și împuternicirilor ministerelor ca organe ale administrației publice centrale de specialitate și ale Marelui Stat-major al Armatei Naționale, Departamentului Trupelor de Grăniceri, Departamentului Trupelor de Carabinieri ca organe de conducere militară; corespunderea structurii de organizare a efectivului numeric și de luptă al trupelor cu sarcinile ce le revin, cu legislația, posibilitățile economiei naționale, precum și cu obligațiunile internaționale ale Republicii Moldova; asigurarea unui nivel înalt de profesionalism al efectivului Forțelor Armate; asigurarea materială și financiară prioritară a subunităților de luptă și tehnice; completarea Forțelor Armate pe baza principiului mixt – atât prin recrutare, cât și prin contract, cu trecerea treptată, în viitor, la completarea trupelor în volum deplin pe bază de contract; educația militaro-patriotică a tineretului, a efectivului Forțelor Armate pe baza tradițiilor de istorie militară; departidizarea Forțelor Armate.

Indicii calitativi ce caracterizează construcția Forțelor Armate sunt: capacitatea de luptă, eficacitatea, rezistența, mobilitatea, informatizarea, capacitatea de dirijare a acțiunilor, capacitatea de manevră, vitalitatea, pregătirea de mobilizare și de executare a sarcinilor de luptă.

Asigurarea financiară a Forțelor Armate se efectuează exclusiv de la bugetul de stat. Înzestrarea tehnico-materială a Forțelor Armate se efectuează cu sisteme eficiente de arme, tehnică militară și specială, precum și cu alt echipament, în cantitățile necesare și suficiente pentru realizarea sarcinilor ce le revin. Armamentul, tehnica militară și specială se procură din străinătate, iar în cazuri justificate din punct de vedere economic se produc în republică. Colaborarea tehnico-militară a Republicii Moldova cu alte țări este prerogativa statului și se efectuează în baza legislației în vigoare și acordurilor internaționale la care republica este parte.

Sistemul de instruire și educație a cadrelor militare pentru Forțele Armate este parte componentă a sistemului de învățământ de stat și asigură pregătirea cadrelor militare în instituțiile de învățământ militar din republică și de peste hotare, precum și din rândurile absolvenților instituțiilor de învățământ civile, la cursuri speciale de pregătire militară.

Temelia potențialului militar al republicii o constituie Armata Națională, care se compune din trupe regulate și din rezervă de militari instruiți. Pregătirea și folosirea lor combinată va permite a mobiliza în timp scurt și a folosi eficient resursele umane și economice ale republicii în scopul reținerii și respingerii posibile, localizării și lichidării împreună cu Trupele de Grăniceri și Trupele de Carabinieri a conflictelor armate, precum și contracarării altor pericole militare.

În cazul unei agresiuni împotriva Republicii Moldova, Armatei Naționale îi revin sarcinile de a respinge loviturile aeriene și terestre ale inamicului și de a aduce distrugerii maximal posibile agresorului, de a nu admite pătrunderea lui în adâncul teritoriului țării și de a crea condiții pentru încetarea acțiunilor de luptă la un stadiu începător și încheierea păcii cu condiții ce corespund intereselor Moldovei.

Unități și subunități aparte ale Armatei Naționale pot fi utilizate în scopul sprijinirii formațiunilor Trupelor de Grăniceri și ale Trupelor de Carabinieri la paza frontierei de stat, la protecția populației contra violenței armate, la localizarea, blocarea raioanelor conflictelor posibile și prevenirea ciocnirilor armate, la paza și apărarea obiectelor importante, precum și a formațiunilor protecției civile la lichidarea avariilor, catastrofelor și calamităților naturale, în corespundere cu legislația.

Caracterul local al acțiunilor militare posibile nu admite și face lipsită de sens utilizarea armei nucleare împotriva republicii. O agresiune armată împotriva Republicii Moldova poate fi declanșată cu aplicarea mijloacelor convenționale de distrugere și va fi respinsă prin acțiuni de apărare ale Armatei Naționale cu organizarea și desfășurarea concomitentă a apărării teritoriale pe o parte sau pe întreg teritoriul țării. În acest caz poate fi efectuată mobilizarea parțială sau generală a resurselor umane și economice și trecerea economiei naționale și a autorităților administrației publice pe picior de război.

Principalul gen al acțiunilor de luptă ale Armatei Naționale, indiferent de forma lor de declanșare și desfășurare, este apărarea efectuată de trupele regulate și unitățile apărării teritoriale în formă de operație de apărare. Totodată, o atenție deosebită se acordă apărării mobile. În același timp, marile unități și unități ale Armatei Naționale vor fi pregătite pentru desfășurarea acțiunilor ofensive de luptă în cadrul operației de apărare.

Conducerea generală a Armatei Naționale este exercitată de Președintele Republicii Moldova. Conducerea nemijlocită a Armatei Naționale este exercitată de ministrul Apărării (de regulă, persoană civilă). Conducerea operativă a Armatei Naționale este exercitată de Marele Stat-major al Armatei Naționale. În cazul numirii în funcția de ministru al Apărării a unei persoane civile, șeful Marelui Stat-major este concomitent și Comandantul Armatei Naționale.

Astfel, adoptarea unei noi doctrine militare a țării este un proces obiectiv și legitim, deoarece transformările care au loc pe arena internațională cer nu doar de la Republica Moldova, ci și de la toate statele lumii o nouă reorientare și reevaluare a conținutului doctrinei. Atât SUA, cât și statele europene membre ale NATO deja au determinat direcțiile prioritare ale doctrinei militare. Pentru Republica Moldova, stat independent, elaborarea doctrinei militare este una dintre problemele prioritare ale politicii militare.

Referințe:

1. Clasificarea Domeniilor Științei. Metodologia indicatorilor C-D în baza manualului Frascati, OECD // www.asm.md (accesat: 03.08.2011).
2. Гареев М.А. О некоторых вопросах российской военной доктрины // Военная мысль, 1992, №11, с.34.
3. Петренко В.Я. Что показывает анализ проекта военной доктрины? // Военная мысль, 1992, №1, с.12-13.
4. Афиногенов Д.А. Политические основы военной доктрины государства // Военная мысль, 1992, № 6-7, с.4.
5. Гареев М.А. *Op. cit.*, p.34.
6. Кальтюков А.А. Военная доктрина: подходы к формированию, возможная структура // Военная мысль, 1993, №7, с.13.
7. Françoise Thom. Sfârșitul comunismului. - Iași: Polirom, 1996, p.9.
8. Ладыгин Ф.И. Некоторые выводы из анализа современной военно-политической обстановки // Военная мысль, 1993, №7, с.27-30.
9. The Military Balance 1991-1992, The International Institute for Strategic Studies, Oxford, autumn 1991, p. 235; Petre Opreș, Orientul Mijlociu după cele două războaie din golful persic // Buletinul științific al Sesiunii naționale de comunicări științifice a Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă” și Centrului Regional pentru Managementul Resurselor de Apărare. Științe militare și socioumane (volum și CD), anul III, nr. 2 (14), Brașov, noiembrie 2002, p.247-256; Болятко А.В. Военно-технические аспекты военной доктрины США // Военная мысль, 1992, №6-7.
10. Воробьев И.Н. Принципы формирования военной доктрины // Военная мысль, 1992, №6, с.17; Гриняев С.Н. Трансформация подходов к строительству вооруженных сил США в условиях глобализации и ее влияние на международную безопасность // <http://www.csef.ru/pdf/719.pdf> (accesat: 01.08.2011)
11. Hotărârea Parlamentului privind Doctrina militară a Republicii Moldova, nr.482-XIII din 6 iunie 1995 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.38-39/429.

Prezentat la 23.09.2011